

Evacuatie

Weten en Zien

In de rubriek 'Weten en Zien' verzorgt historica Olga van den Broek historische schetsen over het nog zichtbare verleden in onze regio. Deze keer schrijft zij over de evacuatie tijdens de Tachtigjarige Oorlog.

AFFERDEN

Velen herinneren zich nog, of kennen verhalen over, de evacuatie in de Tweede Wereldoorlog (1940-1945). Hoe hele families uit onze streek huis en haard verlieten om het oorlogsgeweld te ontvluchten.

Hoe verlaten de dorpen er bij lagen en de velden door onkruid overwoekerd raakten. Helaas was dit fenomeen niet nieuw, want ook tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) sloegen de inwoners van het Maasdal massaal op de vlucht. De legers van de Spaanse koning Philips II en Willem van Oranje en diens zonen voerden hier permanent strijd tegen elkaar. Dan weer werd het gebied beheerst door de ene partij, dan weer door de andere. De vele kastelen en versterkingen langs de Maas waren betrokken bij de strijd en bezet door beroepslegers.

Overste Maarten Schenk van Nijdeggen bezette met zijn beroepsleger kasteel Bleijenbeek in 1576. Dit betekende een hoop ellende voor de wijde omgeving. Hij dwong bewoners van Boxmeer om met geld en mankracht de wallen rond zijn kasteel op te bouwen. In Sambeek waren ze zo dom

De huidige kerk in Afferden met de oude Romaanse toren.

Foto: Olga van den Broek.

geweest om tijdens gevechten de klok te luiden. Schenk zag dit als een teken van vijandigheid en liet hen een hoge boete betalen. Neef Bernard Schenk woonde in Sambeek en inde het geld en ook de maandelijkse bijdragen die de inwoners van Sambeek, Vierlingsbeek, Beugen, Middelaar en Well hem in geld en goederen moesten leveren. Dorpshuizen in Afferden werden vernield voor brandhout.

Mensen leefden voortdurend in angst om door geweld of honger om het leven te komen. Daarom trokken velen weg, via de Gochsedijk de huidige Duitse grens over naar het neutrale gebied van het hertogdom Kleef. De dorpen raakten verlaten en de landerijen overwoekerd door heide. Van Well en omgeving is bekend dat het twintig jaar lang nau-

welijks bevolkt is geweest en ook Afferden was lange tijd geheel verlaten.

Maar uiteindelijk keerde het tij. Maarten Schenk van Nijdeggen stierf en de oorlog kwam in deze regio in een rustiger fase. Vanaf 1592 keerden de mensen mondjesmaat terug. In Afferden vestigden de eerste dorpingen zich in de kerk. De kerk deed al lange tijd geen dienst meer als godshuis en bood hen enige beschutting. Zij bouwden er een schans omheen en bewerkten met het zwaard in de ene en de schop in de andere hand de verwoeste velden. Eén man hield de wacht in de kerktoren om bij onheil de boeren te waarschuwen. Zo lukte het hen om geleidelijk weer in hun levensonderhoud te voorzien en hoeven en huizen op te bouwen.

Niet alleen de dorpingen, maar ook de oor-

spronkelijke heer van Bleijenbeek, Caspar von der Lippe, was in 1576 verdreven. Zijn kasteel werd omgebouwd tot versterking en kerker. Ook hij keerde rond 1590 terug en bouwde met zijn erfgenamen het kasteel weer om tot een statig herenhuis. Hij steunde de bewoners van Afferden met geld en middelen om van de kerk weer een godshuis te maken. Het kasteel heeft nog eeuwenlang als herenhuis voortbestaan totdat het aan de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog ten prooi viel. In 1945 is het bij het verjagen van Duitse troepen door Engelse bommenwerpers vernield tot de huidige ruïne.

De kerk van Afferden

heeft de Tweede Wereldoorlog evenmin overleefd. Zij werd zo ernstig beschadigd dat opbouw niet meer mogelijk was en er een nieuwe kerk voor in de plaats moest komen. Alleen het onderste deel van de oude Romaanse toren is behouden gebleven. De toren die eens het toevluchtsoord en de uitkijkpost was voor de Afferdse bevolking. Nu kunnen we haar in alle rust vanaf een bankje op het kerkplein bekijken en mijmeren over dit monument uit het verre verleden.

Bron: H. Ferber, Geschiede der Familie Schenk van Nydeggen (1860)

Oude kerk Afferden uit Tussen Groene Streep en Rode Beek.

ronin- zien.
 ar tij- In 1946 aanvaardde hij
 s dok- een praktijk in Meerssen
 ogsja- en vertrok met zijn gezin,
 p pad dat inmiddels was uitge-
 eigen breid, naar het zuiden van
 arlijk de provincie.
 d, dat Een grote overgang,
 en in maar Well hield toch een
 hoog warm plekje in zijn
 1 zijn hart. Dochter Lea, op het
 raten, kiekje bij moeder op
 1 haar schoot is inmiddels even-